

Stockholm den 7 november 2025

R-2025/1577

Till Klimat- och näringslivsdepartementet
KN2025/01478

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 8 juli 2025 beretts tillfälle att yttra sig över promemorian Ändamålsenliga säkerhets- och strålskyddskrav för utvinning och anrikning av kärnämnen.

Sammanfattning

I promemorian föreslås ändringar i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet ("kärntekniklagen"), lagen om (2006:647) om finansiering av kärntekniska restprodukter och lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor, genom att en anläggning för utvinning av kärnämnen inte längre ska utgöra en kärnteknisk anläggning medan en anläggning för isotopanrikning ska göra det. Utvinning av kärnämnen föreslås i stället utgöra en kärnteknisk verksamhet. Ändringarna syftar till en ändamålsenlig reglering av utvinning och anrikning av kärnämnen, med strålskydds- och säkerhetskrav anpassade efter verksamhetens risker.

Advokatsamfundet har i huvudsak ingen erinran mot förslagen som presenteras i promemorian men vill lämna följande synpunkter.

Synpunkter

Klassificering av verksamhet för utvinning av kärnämnen

Advokatsamfundet delar bedömningen i promemorian att det bättre överensstämmer med den internationella klassificeringen att betrakta en verksamhet för utvinning av

kärnämne som en kärnteknisk verksamhet i stället för en kärnteknisk anläggning. Detta ligger också bättre i linje med de ändamål som reglerna om kärnteknisk verksamhet respektive kärnteknisk anläggning syftar till att skydda. Ett exempel är att det ställs krav på åtgärder för kärntekniska anläggningar för förhindrande av oavsiktlig kriticitet, säkerställande av kylning eller bortförsel av värme från bestrålat material, inneslutning av strålkällor samt begränsning och fördröjning av utsläpp vid radiologiska nödsituationer. Sådana risker aktualiseras inte vid utvinning av kärnämnen utan snarare är det strålskyddsåtgärder som blir aktuella. Av denna anledning delar Advokatsamfundet uppfattningen om att en sådan verksamhet ska klassas som en kärnteknisk verksamhet medan en anläggning för isotopanrikning ska klassas som en kärnteknisk anläggning. Detta exempelvis på grund av risken för oavsiktlig kriticitet i sådan verksamhet.

Advokatsamfundet anser även att en sådan ordning skulle leda till en mer effektiv och ändamålsenlig process för både sökanden och Strålsäkerhetsmyndigheten som ansvarig myndighet, bl.a. eftersom ansökan blir mindre omfattande än den vid ansökan om drift av en kärnteknisk anläggning (jfr t.ex. 5 c § kärntekniklagen). Skulle det däremot finnas behov av ett mer omfattande underlag ser Advokatsamfundet positivt på att ansvarig myndighet även fortsättningsvis kan meddela föreskrifter om att 6 kap. miljöbalken (1998:808) ("miljöbalken") ska vara tillämplig även för annan verksamhet som kräver tillstånd enligt kärntekniklagen. Advokatsamfundet saknar dock en motivering om föreslagna ändringar medför någon ändring i ansvarsbestämmelserna, se t.ex. 27 b § p. 1 a kärntekniklagen.

Tillåtlighetsprövningen och det kommunala vetot

Enligt 17 kap. 1 § miljöbalken ska regeringen pröva tillåtligheten av anläggningar för kärnteknisk verksamhet som regeringen prövar enligt kärntekniklagen. Genom ändringsförslaget i prop. 2024/25:203 "Förbudet mot utvinning av uran" där "kärnteknisk anläggning" i stället föreslås föreskrivas i bestämmelsen, och aktuell promemoria där utvinning av kärnämnen ska klassas som kärnteknisk verksamhet enligt 1 § kärntekniklagen i stället för kärnteknisk anläggning, omfattas sådan verksamhet inte längre av regeringens obligatoriska tillåtlighetsprövning. Det innebär att det kommunala vetot i 17 kap. 6 § miljöbalken inte heller längre kommer omfatta en sådan verksamhet. En anläggning för isotopanrikning kommer dock fortsatt att omfattas av den kommunala vetorätten.

Advokatsamfundet anser att ändringen avseende att den kommunala vetorätten slopas bidrar till en mer förutsägbar och därmed rättssäker process för sökanden, vilket i sin tur kan tänkas medföra en ökad investeringsvilja i verksamheter som avser att bedriva t.ex. uranutvinning. Det framgår vidare av promemorian att en kommun fortsatt kan utöva inflytande genom plan- och bygglagen (2020:54) ("PBL"). Även om regeringens möjlighet att enligt 11 kap. 15 § PBL besluta att anta, ändra eller upphäva en detaljplan om det behövs för att tillgodose ett riksintresse framförs kan promemorian möjligen ge intrycket av att det kommunala inflytandet genom PBL är större än vad som i praktiken kan vara fallet. Detta med hänsyn till regeringens möjlighet att anta, ändra eller upphäva en detaljplan. Advokatsamfundet saknar också ett resonemang om borttagandet av det kommunala vetot kan anses utgöra en tillåten inskränkning av grundlagsskyddet för den kommunala självstyrelsen enligt 14 kap. 3 § regeringsformen (1974:152).

Advokatsamfundet saknar i både aktuell promemoria och i prop. 2024/25:203 "Förbudet mot utvinning av uran" ett resonemang om syftet är att det kommunala vetot fortfarande ska tillämpas om regeringen väljer att ta till sig tillåtlighetsprövningen av en sådan verksamhet enligt 17 kap. 3 § st. 1 p. 1 miljöbalken (jfr prop. 1997/98:45, del 2, s 219 om att p. 1 i bestämmelsen t.ex. kan avse mineralutvinning). Det skulle i så fall medföra att en viss osäkerhet fortfarande kommer föreligga för sökanden i tillståndprocessen genom att det kommunala vetot aktualiseras. Även om regeringen utövar bestämmanderätt genom tillståndet enligt kärntekniklagen har kärntekniklagen och miljöbalken olika syften. Regeringen har och kan därför tänkas komma att använda rätten att pröva tillåtligheten enligt 17 kap. 3 § miljöbalken.

Advokatsamfundet anser vidare att det saknas en redogörelse av om det kommunala vetot fortfarande ska gälla vid ansökan om utvinning av kärnämnen i de områden som anges i 4 kap. 5 § miljöbalken (se 17 kap. 4 a § p. 10 miljöbalken om att regeringen, på kommunfullmäktiges begäran, ska förbehålla sig tillåtlighetsprövningen av anläggningar för utvinning av ämnen eller material i dessa områden). Beroende på om en kommun fortfarande ska kunna utöva inflytande i enlighet med 17 kap. 4 a § p. 10 miljöbalken, bör det övervägas om det krävs en ändring i bestämmelsen från "anläggningar" till "verksamheter". Om det kommunala inflytandet kvarstår genom 17 kap. 3 § miljöbalken och 17 kap. 4 a § p. 10 miljöbalken blir konsekvensen att verksamheter för t.ex. uranbrytning fortfarande kan stoppas av en kommun. En

oklarhet föreligger således om syftet är att avskaffa det kommunala vetot endast i relation till den obligatoriska tillåtlighetsprövningen enligt 17 kap. 1 § miljöbalken eller i samtliga fall där det kan aktualiseras.

Övrigt

Advokatsamfundet delar bedömningen om att reglerna i miljöbalken och förordningen (2013:319) om utvinningsavfall om ställande av säkerheter är tillräckliga även för utvinning av kärnämnen. Avseende övergångsbestämmelserna föreslås ändringarna om upphävandet av förbudet mot uranbrytning träda i kraft den 1 januari 2026 (se prop. 2024/25:203) medan förslaget om ändringarna i vad som utgör en kärnteknisk verksamhet respektive kärnteknisk anläggning i 1 och 2 §§ kärntekniklagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. Det innebär bl.a. att det kommunala vetot kan komma att aktualiseras om en ansökan om uranbrytning inkommer under våren 2026.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander